

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

พืชเศรษฐกิจในโลกนี้มีอยู่มากมาย อาทิเช่น ข้าว ข้าวสาลี ฝ้าย กาแฟ ใบบาส ไซ และลำไย เป็นต้น ราคาเฉลี่ยของพืชเศรษฐกิจต่างๆ มักจะมีความผันผวนสูงในตลาดโลก แต่ใบบาสเป็นพืชเศรษฐกิจที่ให้ผลตอบแทนสูง และระดับราคามีความผันผวนน้อยกว่าพืชชนิดอื่น ในขณะเดียวกัน ใบบาสเป็นพืชเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดการจ้างงานสูงมากด้วย เพราะการผลิตใบบาสมีกระบวนการผลิตที่เกี่ยวข้องเนื่องหลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การเพาะปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวใบบาสสด การเลียบหรือ ร้อยใบบาส การบ่มใบบาส การคัดเกรด รวมทั้งการบรรจุหีบห่อ จะเห็นได้ว่าการผลิตใบบาสมีหลายขั้นตอนที่ต่อเนื่อง ซึ่งแตกต่างจากพืชเศรษฐกิจอื่นๆ ที่มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จแล้วก็ถือว่าสิ้นสุด ขบวนการผลิตในระดับไร่นา แต่ใบบาสหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ยังต้องมีการบ่มใบบาสให้เป็นใบบาสแห้งเสียก่อนจึงจะถือว่าสิ้นสุดขบวนการผลิตในระดับไร่นา การผลิตใบบาสจึงนับว่า สามารถก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มในระบบเศรษฐกิจสูงกว่าพืชชนิดอื่น อีกทั้งยังส่งผลดีต่อการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจแบบไปข้างหน้า (Backward Linkage) ต่ออุตสาหกรรมต่างๆ เช่น อุตสาหกรรมการผลิตไม้ อุตสาหกรรมเชื้อเพลิง เป็นต้น

กิจกรรมการผลิตใบบาสไม่เพียงก่อให้เกิดการจ้างงานในประเทศที่สูงเพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศจากการส่งออกเป็นจำนวนมากอีกด้วย ดูได้จากข้อมูลปริมาณ และมูลค่าการส่งออกใบบาสของไทยจากกระทรวงพาณิชย์ในตาราง 1.1

ตาราง 1.1 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกใบบาสของไทย ปี 2542 – 2546

ปี	ปริมาณการส่งออก		มูลค่าการส่งออก	
	(ตัน)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	(ล้านบาท)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)
2542	25,024	-	1,803.0	-
2543	27,925	11.59	2,349.0	30.28
2544	30,337	8.64	2,537.1	8.01

ตาราง 1.1 (ต่อ) ปริมาณและมูลค่าการส่งออกใบยาสูบของไทย ปี 2542 – 2546

ปี	ปริมาณการส่งออก		มูลค่าการส่งออก	
	(ตัน)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	(ล้านบาท)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)
2545	28,995	-4.42	2,641.7	4.12
2546	38,429	32.54	2,829.8	7.12

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ (2547)

จากตาราง 1.1 ในปี 2542 ปริมาณการส่งออกใบยาสูบของไทยสูงถึง 25,024 ตัน คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 1,803 ล้านบาท ต่อมาในปี 2543 ปริมาณการส่งออกสูงขึ้นเป็น 27,925 ตัน คิดเป็นมูลค่า 2,349 ล้านบาท มีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกสูงถึงร้อยละ 30.28 ในปี 2544 ปริมาณการส่งออกใบยาสูบบมีการขยายตัวจากปี 2543 ถึงร้อยละ 8.64 และมูลค่าการส่งออกใบยาสูบบมีการขยายตัวถึงร้อยละ 8.01 ในปี 2545 ปริมาณการส่งออกใบยาสูบบมีอัตราการขยายตัวที่ลดลงถึงร้อยละ 4.42 แต่มูลค่าการส่งออกยังคงเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 4.12 จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นทุกปี จนถึงปี 2546 มีอัตราการขยายตัวของปริมาณการส่งออกสูงถึงร้อยละ 32.54 และมีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกถึงร้อยละ 7.12 คิดเป็นมูลค่าสูงถึง 2,829.8 ล้านบาท จากการที่มูลค่าการส่งออกขยายตัวอย่างต่อเนื่องแสดงให้เห็นว่าใบยาสูบบมีความสำคัญในการดึงดูดเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทยได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

การผลิตใบยาสูบบในประเทศไทยส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือ โดยการผลิตจะแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ ผู้บ่มอิสระ ซึ่งมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และชาวไร่บ่มเอง ซึ่งมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กหรือเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน

ผู้บ่มอิสระจะมีลักษณะการทำงานเป็นตลาดแบบข้อตกลง คือ ผู้บ่มอิสระจะทำการสร้างโรงบ่มขึ้นแล้วทำสัญญากับชาวไร่ยาสูบบให้มีลักษณะเป็นลูกไร่ของตน โดยทางผู้บ่มอิสระจะทำการจัดหาต้นกล้า ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง เงินทุน ฯลฯ ให้แก่ลูกไร่ หลังจากที่ลูกไร่เก็บเกี่ยวใบยาสดแล้ว ลูกไร่จะนำใบยาสดมาขายให้แก่ผู้บ่มอิสระตามสัญญาที่ทำไว้ โดยผู้บ่มอิสระจะทำการบ่มใบยาแล้วนำไปจำหน่ายให้แก่ โรงงานยาสูบบและแหล่งอื่นๆ ต่อไป

สำหรับชาวไร่บ่มเองจะได้รับการจัดสรรโควตาการรับซื้อใบยาแห้งจากโรงงานยาสูบบจำนวนหนึ่ง แต่ในการผลิตจริงชาวไร่บ่มเองมักจะผลิตเกินจำนวนโควตาที่ได้รับเสมอ โดยชาวไร่บ่มเองจะทำการเพาะปลูก เก็บเกี่ยว และทำการบ่มใบยาเองทั้งหมด ใบยาที่ผลิตได้ทั้งหมดจะนำส่วนหนึ่งขายให้แก่โรงงานยาสูบบตามจำนวนโควตาที่ได้รับจัดสรร ส่วนที่เหลือจะทำการขายให้แก่พ่อค้าคนกลาง ในการบ่มใบยาสูบบนั้นหากเป็นผู้บ่มอิสระ ลักษณะของโรงบ่มจะมีขนาดใหญ่และมี

ความทันสมัย มีการประหยัดเชื้อเพลิง ส่วนโรงบ่มของชาวไร่บ่มเองนั้นจะมีลักษณะเป็นโรงบ่มแบบดั้งเดิม และใช้เชื้อเพลิงเป็นจำนวนมาก วิธีการในการนำใบยาเข้าเตาบ่มก็แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น

ปัจจุบันระดับราคาเฉลี่ยของเชื้อเพลิงต่างๆ ในตลาดโลกมีแนวโน้มจะปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้นทุนในการผลิตใบยาสูบสูงขึ้นตามไปด้วย ไม่เพียงแค่นั้น เชื้อเพลิงเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่หาทรัพยากรอื่นทดแทนได้ยากจึงต้องใช้กันแบบประหยัด กรรมวิธีการบ่มใบยาสูบของชาวไร่บ่มเองปัจจุบันเป็นกระบวนการสิ้นเปลืองเชื้อเพลิงมาก อีกทั้งประสิทธิภาพเชิงความร้อนต่ำ ทำให้เกิดมลภาวะมาก รวมถึงลักษณะของโรงบ่ม และวิธีการบ่มใบยาสูบยังมีประสิทธิภาพไม่เท่าเทียมกัน ทำให้เกิดข้อบกพร่องหลายประการ เช่น มีการสูญเสียความร้อนในขั้นตอนการบ่มใบยาสูบจากสภาพของโรงบ่มที่ไม่มีประสิทธิภาพ มีการใช้แรงงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ใบยาสูบที่ผลิตได้มีคุณภาพต่ำ เป็นต้น

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนี้ หากได้ทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพของโรงบ่ม และวิธีการบ่มใบยาสูบของชาวไร่ยาสูบให้มีคุณภาพแล้ว จะเป็นการช่วยให้เกิดการประหยัดพลังงานของชาติ และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้แก่อุตสาหกรรมการบ่มใบยาสูบขนาดเล็กของไทยด้วย ซึ่งจะเป็นการส่งผลดีให้แก่ระบบเศรษฐกิจที่มีความเกี่ยวเนื่อง ต่อไป

การศึกษารุ่นนี้ เป็นการศึกษาการประหยัดพลังงานในอุตสาหกรรมการบ่มใบยาสูบขนาดเล็ก และวัดประสิทธิภาพการผลิตใบยาสูบของชาวไร่บ่มเอง เพื่อหาว่าปัจจัยใดเป็นตัวกำหนดความไม่มีประสิทธิภาพการผลิต โดยผลการศึกษาที่ได้จะนำไปเป็นแนวทางกำหนดกรอบนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมใบยาสูบขนาดเล็กของประเทศในอนาคต ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการผลิตของอุตสาหกรรมใบยาสูบขนาดเล็กในประเทศไทย
- 2) เพื่อวัดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ประสิทธิภาพทางเทคนิค และประสิทธิภาพทางราคาของอุตสาหกรรมใบยาสูบขนาดเล็กด้วยวิธีการเส้นห่อหุ้ม (Data Envelopment Analysis: DEA) และวิธีการประมาณเส้นพรมแดนแบบ Stochastic (Stochastic Frontier Model)
- 3) เพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคของอุตสาหกรรมใบยาสูบขนาดเล็ก

4) เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาที่ได้ระหว่างวิธีการเส้นห่อหุ้ม (Data Envelopment Analysis: DEA) และวิธีการประมาณเส้นพรมแดนแบบ Stochastic (Stochastic Frontier Model)

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

- 1) ทำให้ทราบสภาพการผลิตของอุตสาหกรรมใบยาสูบขนาดเล็กในประเทศไทย
- 2) ทำให้ทราบระดับประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ประสิทธิภาพทางเทคนิค และประสิทธิภาพทางราคาในการบ่มใบยาสูบของอุตสาหกรรมใบยาสูบขนาดเล็กในประเทศไทย
- 3) ทำให้ทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคในการบ่มใบยาสูบของอุตสาหกรรมใบยาสูบขนาดเล็กในประเทศไทย
- 4) ทำให้ทราบความแตกต่างระหว่างผลการศึกษาที่ได้จากวิธีการเส้นห่อหุ้ม Data Envelopment Analysis (DEA) และวิธีการประมาณเส้นพรมแดนแบบ Stochastic Frontier Model
- 5) ผลการศึกษาที่ได้เป็นประโยชน์ต่อสำนักงานยาสูบในการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้แก่อุตสาหกรรมใบยาสูบขนาดเล็กในประเทศไทย

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมใบยาสูบขนาดเล็กครั้งนี้ ได้ทำการแบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ หัวข้อ 1.4.1 ขอบเขตการศึกษาด้านประชากร และ หัวข้อ 1.4.2 ขอบเขตการศึกษาด้านเนื้อหา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตการศึกษาด้านประชากร

การศึกษาประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมใบยาสูบขนาดเล็ก ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบ่งเจาะจง (Purposive Sample) จากจำนวนชาวไร่ยาสูบที่ทำการผลิตใบยาสูบในรูปของอุตสาหกรรมขนาดเล็ก โดยทำการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบ่มใบยาสูบของชาวไร่ยาสูบ (ในปีการเพาะปลูกที่ 2545/2546) ในเรื่องต่างๆ เช่น ปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการบ่มใบยาสูบ สภาพแวดล้อมในพื้นที่ๆ มีการบ่มใบยาสูบ ต้นทุนและผลตอบแทนที่ได้รับจากการผลิตใบยาแห่ง

โดยทำการสอบถามชาวไร่ยาสูบกลุ่มตัวอย่างจำนวน 307 ราย ในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดของภาคเหนือ แบ่งเป็น ชาวไร่ยาสูบในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 78 ราย จังหวัดแพร่จำนวน 113 รายและจังหวัด เชียงรายจำนวน 116 ราย

1.4.2 ขอบเขตการศึกษาด้านเนื้อหา

การศึกษาประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมใบยาสูบขนาดเล็กครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการศึกษา 2 วิธีการ ได้แก่ วิธีการ โปรแกรมคณิตศาสตร์มาวิเคราะห์เส้นห่อหุ้ม (Data Envelopment Analysis) โดยใช้โปรแกรม DEAP Version 2.1 และวิธีการประมาณเส้นพรมแดนแบบ Stochastic (Stochastic Frontier Model) ซึ่งเป็นวิธีการเศรษฐมิติ โดยใช้โปรแกรม Limdep Version 7.0 สำหรับการศึกษายัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคของอุตสาหกรรมใบยาสูบขนาดเล็กได้ใช้โปรแกรม Limdep Version 7.0 วิเคราะห์การถดถอยโดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square: OLS)

1.5 นิยามศัพท์

ชาวไร่ยาสูบ หมายถึง ชาวไร่ยาสูบที่ทำการเพาะปลูกใบยาสูบ เก็บเกี่ยวผลผลิตใบยาสูบ และทำการบ่มใบยาสูบด้วยตนเอง ซึ่งมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก

ประสิทธิภาพทางเทคนิค (Technical Efficiency) หมายถึง กระบวนการจัดการต่างๆ ในขั้นตอนการบ่มใบยาเพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตใบยาแห้งสูงสุดจากการใช้ต้นทุนหรือปัจจัยการผลิตจำนวนหนึ่งที่กำหนดมาให้ โดยชาวไร่ยาสูบบรายใดที่ใช้ปัจจัยการผลิตน้อยแต่ได้ผลผลิตใบยาแห้งที่มากกว่าหรือเท่ากับชาวไร่ยาสูบบรายอื่น แสดงว่าชาวไร่ยาสูบบรายนั้นมีประสิทธิภาพทางเทคนิคในการบ่มใบยาสูบสูงกว่า

ประสิทธิภาพทางราคา (Allocative Efficiency) หมายถึง การบริหารจัดการในการเลือกใช้ปัจจัยการผลิตในจำนวนที่เหมาะสมที่สุด ภายใต้ระดับราคาของปัจจัยการผลิตที่กำหนดให้ และระดับเทคโนโลยีการผลิตที่มีอยู่ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตจำนวนหนึ่ง ที่นำมาซึ่งกำไรสูงสุด โดยชาวไร่ยาสูบบรายใดก็ตามที่มีปริมาณผลผลิตใบยาแห้งที่เท่ากับชาวไร่ยาสูบบรายอื่นๆ และมีการใช้ปัจจัยการผลิตในปริมาณที่เหมาะสมและมีคุณภาพที่เท่ากัน ภายใต้ระดับเทคโนโลยีการผลิตที่

เท่ากัน แต่สามารถเลือกใช้ปัจจัยการผลิตที่มีราคาต่ำกว่าชาวไร่ยาสูบรายอื่นได้หรือได้กำไรมากกว่า แสดงว่าชาวไร่ยาสูบรายนั้นมีประสิทธิภาพทางราคาในการบ่มใบยาสูบที่สูงกว่า

ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Efficiency) หมายถึง การที่ชาวไร่ยาสูบสามารถทำการผลิต ณ ระดับที่มีประสิทธิภาพทางเทคนิค (Technical Efficiency) และประสิทธิภาพทางราคา (Allocative Efficiency) ไปพร้อมกัน

1.6 องค์ประกอบของวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมด 5 บท ดังนี้คือ

บทที่ 1 กล่าวถึงบทนำ ซึ่งประกอบไปด้วย ที่มาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา ขอบเขตการศึกษา ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา นิยามศัพท์ และองค์ประกอบของวิทยานิพนธ์

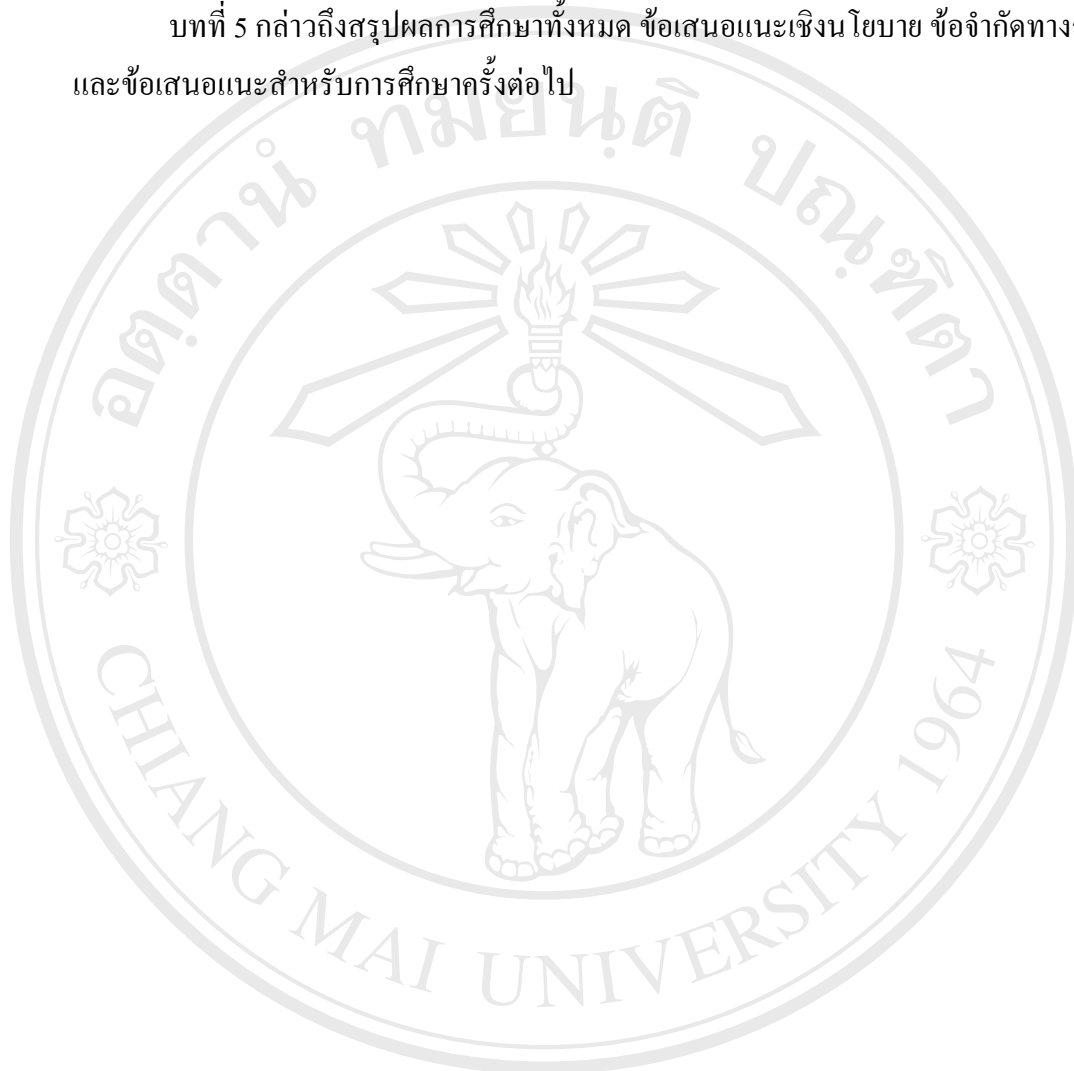
บทที่ 2 กล่าวถึงการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งจะเป็นการกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดประสิทธิภาพทางเศรษฐศาสตร์ทั้งทางตรง และทางอ้อม

บทที่ 3 กล่าวถึงระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการวัดประสิทธิภาพทางเศรษฐศาสตร์ วิธีการวัดประสิทธิภาพทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 วิธีคือ วิธีการที่ไม่มี การประมาณค่าพารามิเตอร์ และวิธีการที่มีการประมาณค่าพารามิเตอร์ แนวคิดการวิเคราะห์ ประสิทธิภาพทางเศรษฐศาสตร์โดยฟังก์ชันกำไร วิธีการวิเคราะห์เส้นห่อหุ้ม นอกจากนี้ยังกล่าวถึงแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา และแบบจำลองเชิงประจักษ์

บทที่ 4 กล่าวถึงผลการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย สภาพการผลิตใบยาสูบของชาวไร่ยาสูบ กลุ่มตัวอย่าง ผลการประมาณค่าฟังก์ชันพรมแดนกำไรแบบ Stochastic Frontier Profit Function การประมาณค่าฟังก์ชันพรมแดนการผลิตที่อยู่เบื้องหลังฟังก์ชันกำไรแบบ Cobb – Douglas การประมาณค่าฟังก์ชันพรมแดนต้นทุนแบบ Stochastic Frontier Cost Function การหาค่า ประสิทธิภาพทางเทคนิค ประสิทธิภาพทางราคาและประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษา ระดับประสิทธิภาพทางเทคนิค ประสิทธิภาพทางราคาและประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจที่ได้จาก วิธีการประมาณค่าแบบ Stochastic Frontier ผลการศึกษาประสิทธิภาพต่อขนาดการผลิตและขนาด การผลิต ประสิทธิภาพทางเทคนิค ประสิทธิภาพทางราคาและประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจที่ได้จาก วิธีการเส้นห่อหุ้ม Data Envelopment Analysis (DEA) ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไม่มี ประสิทธิภาพทางเทคนิคในการบ่มใบยาสูบของชาวไร่ยาสูบ และการเปรียบเทียบผลการศึกษาที่ได้

จากวิธีการเส้นห่อหุ้ม Data Envelopment Analysis (DEA) กับวิธีการประมาณค่าแบบ Stochastic Frontier

บทที่ 5 กล่าวถึงสรุปผลการศึกษาทั้งหมด ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อจำกัดทางการศึกษา และข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารุ่นต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved